

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №2 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«5» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «4» мамыр күні 21 сағаттан «5» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 04.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	А. Смагулова	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	А. Молдағалиева	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Р. Яфязова	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «05» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жаңбыр (3-10 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-29 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 25 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 7-12 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 2-7 градус жылы.
Күнгей Алатау	Жаңбыр (5-10 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жаңбыр (2-7 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-20 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 8-13 градус жылы.
Жетісу Алатау	Таңертең және күндіз жаңбыр (3-12 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20, екпіні 25 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 5-10 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 2-7 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жаңбыр (3,0-12,0 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-22 мм), найзағай, бұршақ болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жаңбыр (3,0-12,0 мм), кей уақытта қатты жаңбыр (15-22 мм), найзағай, бұршақ болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 15-20 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (0-6 мм), найзағай, дауыл. Батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 9-14 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (0-6 мм), найзағай, дауыл. Батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 13-18 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 жылы.
Сауыр	Күндіз жаңбыр (1-3 мм). Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 15-20 жылы.
Тарбағатай	Күндіз жаңбыр (1-3 мм). Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, кей жерлерде 12, күндіз 20-25, кей жерлерде 17 жылы.
Қазақстандық Алтай	Жауын-шашынсыз. Жел солтүстік-батыстан соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7 жылы, күндіз 17-22, кей жерлерде 12 жылы.

2022 жылғы 4 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды. Жекелеген өзендерде: Кіші Алматы өзенінде – Сарысай бекетінде деңгейдің 1 см-ге, Медеу бекетінде 9 см-ге, Алматы қаласында 3 см-ге, Құмбел өзенінің сағасында деңгейдің 1 см-ге, Қаскелең өзені – Қаскелең қаласында 9 см-ге, Түрген өзені – Таутүрген ауылында 4 см-ге, Талғар өзені– Талғар қаласында 4 см-ге су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Үлкен Алматы көлінің (көлдің солтүстік жағалауында) су деңгейінің 38 см-ге көтерілуі бақыланды. температуралық фон 1-2 °С-қа жоғарылады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. " 04 " мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлы лық
				Макс. 03.05	Мин. 04.05	08 ч 04.05	Күн. 03.05	Түн. 04.05	Орт. 03.05	08 с 04.05	Орт. 03.05	Макс. 03.05	08 ч 04.05		
1	К. Алматы	М Мынжилки	3017	11.9	7.6										
2	К. Алматы	ГБ Мынжилки**	3017												
3	К. Алматы	ГБ А. Туоқсу	2466			10.0				603	603			0	
4	К. Алматы	М Шымбулак	2200	18.0	9.1										
5	К. Алматы	ГБ Сарысай	1928			13.0				250	250	0.44	0.44	0.48	+1
6	К. Алматы	ГБ Медеу	1700			15.0				98	102				+9
7	Батарейка	ГБ Просвещенец	1569			14.0				53	53				0
8	К. Алматы	ГБ Алматы қ.	1179			15.0				187	189	1.91	2.23	2.23	+3
9	Бутак	ГБ Бутак	1475			15.0				248	248				0
10	У. Алматы	ГБ 1,1 км к. жоғары	2654			6.0				300	298	1.52	2.16	0.88	0
11	У. Алматы	ГБ Проходной ө. с. жоғары	1471			16.0				265	265				0
12	Кумбель	ГБ Устье	2150			11.0				64	64				+1
13	Проходная	ГБ Устье	1422			15.0				271	271	1.06	1.09	1.03	0
14	Терисбутак	ГБ Устье	1362			15.0				203	203	0.70	0.70	0.70	0
15	Каскелен	ГБ Каскелен	1133			16.0				271	274	3.45	4.64	4.18	+9
16	Турген	ГБ Таутурген	1054			14.0				109	111	6.2	10.50	10.02	+4
17	Есик	ГБ қ. Есик*	1279			16.0				164	164				0
18	Талгар	Талгар	1199			15.0				297	300				+4
19	Улкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында	2500	15.5	7.1					39	69				+38

Ескертпе:

* - деректер жоқ

** - өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«5» мамыр 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Орташа таулы аймақ қар жамылғысынан толық босамаған. Қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орташа таулы аймақта топырақтың алдын-ала ылғалдануы критикалық мәнге жақын. Жаңбыр, кейде қатты, найзағай, бұршақ күтіледі. Селдің пайда болуын анықтайтын факторлардың сипаттамаларын талдау барысында Іле және Қырғыз Алатауларының солтүстік беткейінде (Алғабас өзенінің алабы) селдің пайда болу ықтималдығы жоғары екенін көрсетеді Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
	Күнгеі Алатауы	
	Теріскей Алатау	
	Жетісу Алатауы	
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары үшін жауын-шашын мөлшері критикалық мөлшерден асса, дауылды ескерту беріледі.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Өткінші жаңбыр, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақта негізінен қар жамылғысынан босаған. Қар жамылғысының еруі жалғасады. Аз мөлшердегі жауын-шашын. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Тарбағатай	Аз мөлшердегі жауын-шашын. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
	Қазақстандық Алтай	Орташа таулы аймақта қар жамылғысы жоқ деуге болады. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасады. Жауын-шашын күтілмейді. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қаупі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.